

УДК 343.138(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.25>

КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДСТАВ ВІДКЛАДЕННЯ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ НА СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

Гуртієва Л.М.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID: 0000-0001-5347-4718

Гуртієва Л.М. Класифікація підстав відкладення судового засідання на стадії судового розгляду у кримінальному провадженні України.

Стаття присвячена уточненню та доповненню класифікації підстав відкладення судового засідання на стадії судового розгляду, яка була викладена автором у 2013 році. За основу класифікації взято окремі ознаки кримінальної процесуальної форми (належної процедури судового розгляду) та виокремлено чотири основні класифікаційні групи.

Перша група – це обставини, які пов'язані з: (1) неприбуттям в судове засідання сторони або інших учасників кримінального провадження, участь яких є обов'язковою; (2) необхідністю залучення певних учасників судового провадження, які раніше не приймали участь у судовому засіданні, у випадках, передбачених законом. Зокрема, у разі: (2.1.) заміни учасника судового провадження на іншого за наявності причин, які унеможливають його подальшу участь у кримінальному провадженні (такі причини виникли або стали відомі під час судового засідання); (2.2.) зміни загального порядку кримінального провадження на особливий; (2.3.) залучення захисника за призначенням та підготовки його до захисту у разі видалення обвинуваченого з зали судового засідання.

Друга група – це обставини, які пов'язані з: (1) прийняттям прокурором рішення щодо публічного обвинувачення або застосування заходів кримінально-правового характеру; (2) забезпеченням прав учасників кримінального провадження, законних інтересів яких стосується таке рішення прокурора.

Третя група – це обставини, які пов'язані з необхідністю проведення процесуальних дій, спрямованих на збирання та перевірку доказів. З огляду на пункти 5–7 ч. 2 ст. 322 Кримінального процесуального кодексу України йдеться про: 1) проведення дослідження речових доказів за місцем їх знаходження, огляду на місці; 2) проведення експертизи; 3) надання доступу до речей чи документів або доручення проведення слідчих (розшукових) дій.

Четверта група – це обставини, які пов'язані із забезпеченням здійснення правосуддя «судом, встановленим законом» та його складової – «законного складу суду». Наприклад, у зв'язку з необхідністю: (1) формування нового складу суду у випадках, передбачених законом; (2) вирішення питання про передання кримінального провадження з одного суду до іншого.

Наголошено, що у ч. 2 ст. 322 Кримінального процесуального кодексу України вказано підстави відкладення судового засідання, проте їх перелік не є вичерпним.

Ключові слова: Кримінальний процесуальний кодекс України, судовий розгляд, відкладення судового засідання, практика Верховного Суду, класифікація підстав відкладення судового засідання.

Gurtieva L.M. Classification of the grounds for postponement of a court session at the stage of trial in criminal proceedings of Ukraine.

The article is devoted to clarification and supplementation of the classification of grounds for postponement of a court hearing at the stage of trial, which was presented by the author in 2013. The classification is based on certain features of the criminal procedural form (due process of law) and four main classification groups are identified.

The first group includes circumstances related to: (1) failure to appear at the court hearing by a party or other participants to criminal proceedings whose participation is mandatory; (2) the need to involve certain participants to court proceedings who have not previously participated in the court hearing in cases provided for by law. In particular, in the case of: (2.1) replacement of a participant in the court proceedings with another one if there are reasons that make it impossible for him/her to participate further in the criminal proceedings (such reasons arose or became known during the court

hearing); (2.2) change of the general procedure of criminal proceedings to a special procedure; (2.3) engagement of a defense counsel by appointment and preparation of the defense in case of removal of the accused from the courtroom.

The second group includes circumstances related to: (1) the prosecutor's decision to make a public prosecution or to apply criminal law measures; (2) ensuring the rights of participants in criminal proceedings whose legitimate interests are affected by such a decision of the prosecutor.

The third group includes circumstances related to the need to conduct procedural actions aimed at collecting and verifying evidence. In view of paragraphs 5-7 of Part 2 of Article 322 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, this refers to: 1) examination of material evidence at the place of its location, on-site inspection; 2) examination; 3) granting access to things or documents or ordering investigative (search) actions.

The fourth group includes circumstances related to ensuring the administration of justice by a «court established by law» and its component, the «legal composition of the court». For example, in connection with the need: (1) to form a new court in cases provided for by law; (2) to resolve the issue of transferring criminal proceedings from one court to another.

It is emphasized that Part 2 of Article 322 of the Criminal Procedure Code of Ukraine specifies the grounds for postponement of a court hearing, but their list is not exhaustive.

Key words: the Criminal Procedure Code of Ukraine, court hearing, postponement of a court hearing, Supreme Court practice, classification of grounds for postponement of a court hearing.

Постановка проблеми. У сучасних умовах євроінтеграційного процесу все більш актуальним стає завдання щодо приведення національного законодавства, (у тому числі, Кримінальний процесуальний кодекс України (далі - КПК) [1]) та практики його застосування відповідно до міжнародних та європейських стандартів. Вказане зумовлює необхідність перегляду та вдосконалення основних інститутів національного кримінального процесуального права, одним із яких є інститут відкладення судового засідання.

Європейський суд з прав людини (далі - ЄСПЛ) неодноразово висловлював позицію, згідно з якою відкладення розгляду справи має бути з об'єктивних причин і не суперечити дотриманню розгляду справи у розумні строки [2 та ін.].¹

Під час судового провадження у першій інстанції суд може постановити ухвалу про відкладення судового засідання як на стадії підготовчого провадження, так і на стадії судового розгляду. Підстави постановлення ухвали про відкладення судового засідання цілком доречно класифікувати² на певні групи. Вибір критеріїв класифікації визначається її практичними цілями. Класифікація підстави відкладення судового засідання виступає важливим науковим засобом пізнання їх сутності (характерних ознак) та видів.

Аналіз сучасних наукових досліджень дозволяє дійти висновку, що види підстав відкладення судового засідання на стадії судового розгляду досліджували, зокрема: Н.Р. Бобечко [5], Н.В. Глинська [6], І.В. Гловюк, О.В. Єні, О.П. Кучинська, О.В. Капліна, А.В. Лапкін, Ю.М. Матейко та інші вчені. Окремо слід зазначити дисертаційне дослідження Т.Б. Сенік (2023) [7] та публікації суддів (В. Данко [8], В. Земляного [9] та ін.), прокурорів (А.В. Дромбінського [10] та ін.).

Вказану проблематику частково ми також розглядали. Зокрема, звертали увагу, що перелік підстав відкладення судового засідання, закріплений у ч. 2 ст. 322 КПК, не є вичерпним як щодо стадії підготовчого провадження, так і стадії судового розгляду [11, с. 88-89; 12]. Крім того, критично оцінюємо позицію, яка висловлена в юридичній літературі [9, с. 93; 13, с. 545; 14, с. 679] та окремих постановах Верховного Суду [15; 16], що «статтею 322 КПК України <...> визначено вичерпний перелік випадків відкладення судового засідання, які не вважаються порушенням безперервності судового розгляду». (Обґрунтування див.: [12]).

Питання про класифікацію судових рішень доволі докладно розглянуто у докторській дисертації Н.В. Глинської [6, с. 32-54 та ін.], а класифікацію підстав відкладення судового засідання - у дисертаційному дослідженні Т.Б. Сенік [7, с. 57-147], монографії Т.Б. Сенік та Н.Р. Бобечко [5, с. 54-154]. У юридичній літературі підстави відкладення судового засідання дослідники класифіку-

¹ Так, у рішенні у справі «Цихановський проти України» (Tsykhanovsky v. Ukraine) ЄСПЛ зазначив, що «саме національні суди мають створювати умови для того, щоб судове провадження було швидким та ефективним. Зокрема, національні суди мають вирішувати, чи відкласти судові засідання за клопотанням сторін, а також чи вживати якісь дії щодо сторін, чия поведінка спричинила невинуваті затримки у провадженні <...>» [2, п. 23 та ін.]. Така позиція застосовується і в практиці Верховного Суду [3, п. 14 та ін.].

² За словниковою інтерпретацією «класифікація – 1. Дія за знач. класифікувати. 2. Система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями»; поняття терміну «класифікувати» надано як «розподіляти предмети, явища або поняття на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями; групувати» [4, с. 544].

ють за різними критеріями: 1) за рівнем імперативності на обов'язкові (імперативні) та дискреційні [11, с. 89; 17, с. 72 та ін.] (іноді зазначають як обов'язкове і факультативне (умовне) відкладення судового розгляду [5, с. 67-68; 7, с. 69-70]); 2) залежно від поведінки, волевиявлення суб'єктів кримінального провадження на суб'єктивні та об'єктивні [5, с. 72; 7, с. 73]; 3) залежно від ініціатора відкладення судового розгляду (за ініціативи суду та з ініціативи інших учасників кримінального провадження [5, с. 73; 6, с. 38-40; 7, с. 74]) та ін.

Свого часу (2013) [11, с. 89-92] ми надали класифікацію, в якій виокремили три групи обставин (підстав відкладення судового засідання), що пов'язані з:

1) неприбуттям сторони або інших учасників кримінального провадження в судове засідання, що вказано у п. 1 ч. 2 ст. 322 КПК та деталізовано в окремих положеннях статей 323-327 КПК;

2) прийняттям прокурором рішення про відмову від підтримання державного обвинувачення, зміну обвинувачення або висунення додаткового обвинувачення (пункти 2-4 ч. 2 ст. 322 КПК). Звернули увагу, що є необхідність відкласти судове засідання у випадку, передбаченому ч. 3 ст. 338 КПК, якщо потерпілий висловить згоду на підтримання обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі. Висловили пропозицію доповнити редакцію положень п. 4 ч. 2 ст. 322 КПК [11, с. 92];

3) необхідністю проведення процесуальних дій, спрямованих на збирання та перевірку доказів (пункти 5-7 ч. 2 ст. 322 КПК).

Такий підхід до класифікації підстав відкладення судового засідання, у цілому, було підтримано деякими вченими (Н.Р. Бобечко, Т.Б. Сенік [5, с. 60-61; 7, с. 62-63]).¹ Водночас, подальші наукові розвідки обумовили необхідність уточнення та доповнення висловленої раніше позиції (2013) з урахуванням оновленого національного законодавства та судової практики.

Метою нашого дослідження є уточнення власної позиції щодо класифікації підстав відкладення судового засідання на стадії судового розгляду.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, зазначимо, що питання про підстави прийняття судових рішень є дискусійним в юридичній літературі. На наше переконання, підставою прийняття будь-якого судового рішення є наявність обставин (фактичних обставин, фактів), які передбачені в законі [18, с. 238]. Такий підхід цілком відповідає як положенням КПК (ч. 2 ст. 91 КПК, ч. 3 ст. 370 КПК та ін.), так і Висновку № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень, у якому вказано: «<...> судові рішення повинні містити дослідження фактичних обставин та питань права, що лежать в основі спору» [19, п. 42].

На наш погляд, виправданою як з наукової, так і практичної точки зору, є класифікація підстави відкладення судового засідання у взаємозв'язку з окремими ознаками кримінальної процесуальної форми. Такий підхід спрямовано на забезпечення належної процедури судового розгляду.

У контексті уточнення класифікації підстав відкладення судового засідання на стадії судового розгляду (2013) [11, с. 89-92], вважаємо можливим виокремити чотири основні класифікаційні групи.

Перша група – це обставини, які пов'язані з участю сторін та інших учасників кримінального провадження, а точніше – з неприбуттям в судове засідання сторони або учасників кримінального провадження, участь яких є обов'язковою та/або необхідністю їх залучення (у тому числі заміни) у випадках, передбачених законом. Так, суд відкладає судові засідання внаслідок

1) неприбуття сторони або інших учасників кримінального провадження, участь яких є обов'язковою (п. 1 ч. 2 ст. 322 КПК, окремі положення ст.ст. 323-327 КПК). (Зазначимо, що це питання ми розглядали, коментуючи статті 323-327 КПК [13, с. 546-556]);

2) залучення певних учасників судового провадження, які раніше не приймали участь у судовому засіданні, у випадках, передбачених законом (якщо їх участь є обов'язковою). Зокрема, у разі:

(2.1.) заміни учасника судового провадження на іншого за наявності причин, які унеможливають його подальшу участь у кримінальному провадженні (такі причини виникли або стали відомі під час судового засідання). Наприклад, заміни прокурора через задоволення заяви про його відвід та ін. (ч. 2 ст. 324 КПК, ч. 3 ст. 37 КПК). Або заміни захисника, якщо його подальша участь неможлива (ч. 3 ст. 324 КПК), у тому числі через задоволення заяви про його відвід, тяжку хворобу; у випадках, якщо захисник відмовився від виконання своїх обов'язків (ч. 4 ст. 47 КПК), якщо обвинувачений відмовився від захисника (ст. 54 КПК) [8], та ін.;

(2.2.) зміни загального порядку кримінального провадження на особливий (спеціальний). На-

¹ Крім того, автори надали власне бачення розглядуваного питання та виокремили такі класифікаційні групи підстав відкладення судового розгляду: 1) у зв'язку з неприбуттям чи вибуттям суб'єктів кримінального провадження; 2) для забезпечення реалізації прав учасників судового провадження; 3) з метою забезпечення процесу доказування; 4) у зв'язку із застосуванням заходів процесуального примусу до учасників судового провадження [5 та 7, розділ 2].

приклад, на: а) спеціальне судове провадження за відсутності обвинуваченого (in absentia), що потребує залучення захисника (п. 8 ч. 2 ст. 52 КПК, ч. 3 ст. 323 КПК); б) порядок, передбачений главою 39 КПК, що потребує залучення захисника (ст. 362 КПК, п. 5 ч. 2 ст. 52 КПК, ст. 507 КПК, ч. 1 ст. 512 КПК); в) кримінальне провадження на підставі угоди (глава 35 КПК), зокрема, з моменту ініціювання укладення угоди про визнання винуватості необхідно залучити захисника (п. 9 ч. 2 ст. 52 КПК); г) початок провадження щодо юридичної особи (глава 37-1 КПК), що потребує залучення представника (захисника)¹ юридичної особи (ч. 1 ст. 483-2 КПК, ч. 4 ст. 483-2 КПК);

(2.3.) залучення захисника за призначенням та підготовки його до захисту у разі видалення обвинуваченого з зали судового засідання (ч. 1 ст. 330 КПК).

Друга група – це обставини, які пов'язані з: (1) прийняттям прокурором рішення щодо публічного обвинувачення або застосування заходів кримінально-правового характеру та (2) забезпеченням прав учасників кримінального провадження, законних інтересів яких стосується таке рішення прокурора.

З огляду на положення п. 2 ч. 2 ст. 322 КПК йдеться про прийняття прокурором рішення про відмову від підтримання державного² обвинувачення, зміну обвинувачення або висунення додаткового обвинувачення. Водночас, звернемо увагу на наступне. По-перше, у п. 2 ч. 2 ст. 322 КПК не передбачена можливість відкладення судового засідання внаслідок складення та погодження прокурором процесуальних документів про початок провадження щодо юридичної особи. Проте, таке передбачено у ч. 1 ст. 341 КПК.

По-друге, виникають питання: чи може прокурор прийняти рішення про відмову або зміну клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру? Чи потребує таке рішення погодження з прокурором вищого рівня? Вказані питання у КПК чітко не врегульовані, частково ми їх розглядали, наводили обґрунтування своєї позиції [21, с. 400-401; 22, с. 398-399; 23].² Убачається, що такі рішення прокурор може прийняти і вони потребують погодження з прокурором вищого рівня. Відповідно, суд повинен відкласти судове засідання у зв'язку з необхідністю: 1) складення та погодження прокурором відповідних процесуальних документів; 2) підготовки захисту особи, щодо якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру від зміненого клопотання; 3) підготовки потерпілого (його представника, законного представника), якщо потерпілий висловить згоду на відстоювання своєї правової позиції щодо вчиненого суспільно-небезпечного діяння.

У КПК передбачено, що суд відкладає судове засідання внаслідок:

1) складення та погодження прокурором процесуальних документів щодо відмови від підтримання публічного обвинувачення, зміни обвинувачення або висунення додаткового обвинувачення (п. 2 ч. 2 ст. 322), початку провадження щодо юридичної особи (ч. 1 ст. 341 КПК);

2) підготовки захисту обвинуваченого від зміненого чи додаткового обвинувачення (п. 3 ч. 2 ст. 322 КПК, ч. 4 ст. 338 КПК, ч. 2 ст. 339 КПК);

3) підготовки представника (захисника) юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження до судового розгляду, у разі задоволення клопотання прокурора про початок провадження щодо юридичної особи (ч. 2 ст. 339 КПК). Водночас, вказана підстава не передбачена у ч. 2 ст. 322 КПК;

4) підготовки та складання досудової доповіді у разі зміни прокурором ступеня тяжкості злочину з тяжкого чи особливо тяжкого на злочин, передбачений ч. 2 ст. 314-1 КПК (ч. 5 ст. 338 КПК). Водночас, вказана підстава не передбачена у ч. 2 ст. 322 КПК;

¹ За ч. 4 ст. 483-2 КПК у разі відсутності представника юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження, визначеного юридичною особою, суд зобов'язан забезпечити участь захисника.

² У своїй практиці Велика Палата Верховного Суду звертала увагу, що кримінальне процесуальне законодавство (зокрема, п. 3 ч. 1 ст. 3 КПК та ін., п. 1 ч. 1 ст. 2 Закону України № 1697-VII «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р.) оперує поняттям «державне обвинувачення». Статтями 129, 131-1 Конституції України передбачено, що конституційною функцією прокурора і засадою судочинства є підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді. Отже, термінологія Конституції України та галузевого кримінального процесуального законодавства відрізняється визначенням такої функції прокуратури, як підтримання обвинувачення в суді [20].

³ Серед іншого, звертали увагу, що в практиці ЄСПЛ тлумачення поняття «кримінальне обвинувачення» має «автономне» значення; розглядається як універсальне поняття, яке є наслідком будь-яких діянь протиправного характеру; не пов'язується тільки з обвинувальним актом; застосовується за наявності трьох критеріїв Енгеля: 1) передбачено у національному праві, 2) визначено коло адресатів, 3) критерій форми і тяжкості правових наслідків для адресата [24]. Ці критерії є альтернативними, а не сукупними [25, п. 31]. На наш погляд, наявність вказаних критеріїв спостерігаються у кримінальних провадженнях щодо застосування примусових заходів виховного та медичного характеру. Крім того, слід враховувати, що особливі порядки засновані на загальних принципах кримінального провадження; у випадках, коли положення КПК не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч. 1 ст. 7 КПК (ч. 6 ст. 9 КПК).

5) підготовки потерпілого для підтримання обвинувачення в суді, якщо прокурор відмовився від підтримання публічного обвинувачення (п. 4 ч. 2 ст. 322 КПК, ч. 3 ст. 340 КПК).¹

Третя група - це обставини, які пов'язані з необхідністю проведення процесуальних дій, спрямованих на збирання та перевірку доказів:

1) проведення дослідження речових доказів за місцем їх знаходження, огляду на місці (п. 5 ч. 2 ст. 322 КПК);

2) проведення експертизи у випадках та порядку, передбачених ст. 332 КПК (п. 6 ч. 2 ст. 322 КПК);

3) надання доступу до речей чи документів або доручення проведення слідчих (розшукових) дій у випадках та порядку, передбачених ст. 333 КПК (п. 7 ч. 2 ст. 322 КПК).

Звернемо увагу, що під час підготовчого провадження з метою підготовки до судового розгляду суд може витребувати певні речі та документи (п. 4 ч. 2 ст. 314 КПК), проте такого повноваження суду під час судового розгляду у КПК чітко не передбачено, що, на наш погляд, є прогалиною. Убачається, що повноваження суду стосовно витребування речей та документів має бути чітко передбачено у нормах КПК, які регулюють порядок судового розгляду.

На наше переконання, доцільно виокремити ще **четверту групу** підстав відкладення судового засідання – це обставини, які пов'язані із забезпеченням здійснення правосуддя «судом, встановленим законом» та його складової – «законного складу суду».

Зазначимо, що до поняття «суд, встановлений законом» входять такі положення, як: а) наявність повноважень у судді, належний склад суду; б) наявність достатніх повноважень для розгляду певної категорії справ та ухвалення відповідних рішень; в) повноважний склад суду (в т.ч. дотримання правил автоматизованого розподілу справ); г) дотримання усіх правил підсудності [28, с. 114].

Процесуальні питання, які пов'язані із забезпеченням здійснення правосуддя «судом, встановленим законом», зазвичай, суд вирішує на стадії підготовчого провадження. Водночас, і на стадії судового розгляду може виникнути ситуація, яка потребує їх вирішення та відкладення судового засідання у зв'язку з необхідністю:

1) формування нового складу суду у випадках, передбачених законом. Зокрема, у разі:

(1.1.) заміни судді (суддів, присяжних) на іншого за наявності причин, які унеможливають його (їх) подальшу участь у кримінальному провадженні (такі причини виникли або стали відомі під час судового засідання). Наприклад, заміни судді через задоволення заяви про його відвід (ч. 2 та 3 ст. 82 КПК), тяжку хворобу (інфаркт під час судового засідання) та ін. [8; 10² та ін.].

Крім того, у судовій практиці непоодинокими є випадки, коли суддя, який здійснює судове провадження одноособово, у разі заявлення йому відводу, відкладає судові засідання для виконання вимог ч. 3 ст. 35 КПК та розгляду такої заяви іншим суддею цього ж суду (ч. 1 ст. 81 КПК) [29, с. 119];

(1.2.) зміни обвинувачення прокурором на більш тяжке, що потребує залучення ще двох суддів (якщо до зміни обвинувачення судові провадження здійснювалось судом одноособово) або залучення присяжних (за клопотанням обвинуваченого у випадку, передбаченому ч. 3 ст. 31 КПК).³

2) необхідності вирішення питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого (ч. 1 ст. 34 КПК), тобто вирішення питання про визначення підсудності, у зв'язку з чим суд першої інстанції звертається з відповідним поданням⁴ до суду вищої інстанції, що передбачено у ч. 2 та 3 ст. 34 КПК.

¹ Ми вже обґрунтовували позицію, що є необхідність відкласти судовий розгляд (або зробити перерву) також у випадку, передбаченому ч. 3 ст. 338 КПК, якщо потерпілий висловить згоду на підтримання обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі [12, с. 65]. Крім того, такий підхід відповідає практиці Конституційного Суду України [26, п. 3.1.], Верховного Суду [27, п. 34, п. 47]. Проте, вказаний випадок не передбачено як підстава відкладення судового засідання ані у ч. 2 ст. 322 КПК, ані у ч. 3 ст. 338 КПК.

² У юридичній літературі (Дромбінський А.В. та ін.) звертається увага, що в офіційних звітах судових органів не деталізують ситуації, за яких судовий розгляд відкладається через відставку судді, припинення його повноважень тощо. Хоча ці причини відкладення розгляду справ є найбільш розповсюдженими [10, с. 348].

³ Оскільки в зв'язку із зміною обвинувачення прокурором на більш тяжке в стадії судового розгляду може виникнути ситуація, коли потрібно буде змінити склад суду, вбачається необхідним передбачити у КПК механізм такої зміни.

⁴ Зауважимо, що судові рішення у формі подання про визначення підсудності суд першої інстанції може прийняти на стадії підготовчого провадження (п. 4 ч. 3 ст. 314 КПК, ч. 2 ст. 34 КПК). На стадії судового розгляду також може виникнути необхідність прийняття такого рішення у разі неможливості здійснювати відповідним судом правосуддя. Зокрема, ліквідовано суд або з визначених законом підстав припинено роботу суду, який здійснював судові провадження (п. 4 ч. 1 ст. 34 КПК); надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру, епідемії, епізоотії, режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції та ін. (ч. 1 ст. 34 КПК). Водночас, ані у главі 29 КПК («Судові рішення»), ані у главі 28 КПК («Судовий розгляд») не закріплено такого виду судового рішення як подання та порядку його ухвалення. Отже, на наш погляд, існує необхідність узгодження положень ч. 2 ст. 110 КПК, ст. 369 КПК та ч. 1, ч. 2 ст. 34 КПК та врегулювання порядку прийняття судового рішення у формі подання про визначення підсудності на стадії судового розгляду. Вирішення зазначених проблемних ситуацій сприятиме забезпеченню ухвалення законного підсумкового рішення стадії судового розгляду [30, с. 902-903].

У юридичній літературі (стосовно стадії підготовчого провадження) зазначається, що кримінальне провадження «зупиняється на час, необхідний для прийняття рішення апеляційним судом або ВС» [17, с. 116]. На наш погляд, точніше буде вести мову, що кримінальне провадження (судове провадження) відкладається на час, необхідний для прийняття рішення апеляційним судом або Верховним Судом.

Висновки. Критерій класифікації підстав відкладення судового засідання на стадії судового розгляду за окремими ознаками кримінальної процесуальної форми (належної процедури судового розгляду) знайшов підтримки в юридичній літературі та подальшого наукового дослідження.

Наша позиція щодо класифікації підстав відкладення судового засідання на стадії судового розгляду (2013) набула уточнення та доповнення:

- уточнення в частині загальної характеристики першої та другої класифікаційної групи;
- доповнення в частині видів підстав відкладення судового засідання, які складають першу та другу класифікаційну групу;
- доповнення в частині кількості основних класифікаційних груп. Запропонована четверта класифікаційна група, яку складають обставини, що пов'язані із забезпеченням здійснення правосуддя «судом, встановленим законом» та його складової – «законного складу суду».

Викладені у статті положення додатково обґрунтовують позицію (яка вже була висловлена): підстави відкладення судового засідання вказані як у ч. 2 ст. 322 КПК, так і в інших нормах КПК. Деякі підстави відкладення судового засідання походять зі змісту правових положень в частині забезпечення реалізації прав учасників судового провадження та засад кримінального судочинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 08.07.2025).
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Цихановський проти України» (Tsykhanovsky v. Ukraine) від 06.09.2007 р., Заява № 3572/03. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_333#Text.
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28.10.2021 р. у справі № 11-250cap21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829979>.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с.
5. Відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні: Монографія. / Т.Б. Сенік, Н.Р. Бобечко. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2024. 220 с.
6. Глинська Н.В. Концептуальні засади визначення та забезпечення стандартів доброякісності кримінальних процесуальних рішень: дис. ... д-ра юрид наук. Харків, 2015. 462 с.
7. Сенік Т.Б. Відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні: дис. ... доктора філософії: 081 «Право». Львів, 2023. 241 с.
8. Данко В. Причини тривалого розгляду кримінальних проваджень та можливі шляхи виходу із ситуації. *Судово-юридична газета*. Блог. 01.03.2021. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/194632-prichini-trivalogo-rozglyadu-kriminalnikh-provazhen-ta-mozhlivi-shlyakhi-vikhodu-iz-situatsiyi>.
9. Земляной В. Дозоване правосуддя, або що заважає суду дотримуватися безперервності судового процесу у кримінальних провадженнях. *Слово Національної школи суддів України*. 2015. № 3. С. 88–93.
10. Дромбінський А.В. Чинники, які призводять до порушення розумних строків судового розгляду. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 12. С. 347–350.
11. Гуртієва Л. Законодательное закрепление оснований отложения уголовного производства судом первой инстанции в новом УПК Украины. *Юридичний вісник*. 2013. № 1. С. 87–94.
12. Гуртієва Л.М. Підстави відкладення судового засідання на стадії судового розгляду у кримінальному провадженні України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3, частина 3, 2025. С. 63–67.
13. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.С. Шумила. К.: Юстініан, 2012. 1224 с.
15. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 02.03.2023 р. у справі № 128/3148/17 (провадження № 51-2152 км 22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109433433>.

16. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 05.05.2022 р. у справі № 686/18493/20 (провадження № 51-54 км 22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104232656>.
17. Бабаєва О.В. Підготовче провадження у системі стадій кримінального процесу України: монографія /О.В. Бабаєва; [наук. Ред. О.Г. Шило]. Харків: Право, 2020. 272 с.
18. Гуртієва Л.М. Наукові концепції підстав прийняття судових рішень у кримінальному судочинстві. Молодий вчений. 2016. № 7. С. 238-241.
19. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua>.
20. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.06.2019 у справі № 404/6160/16-к (провадження № 13-22к19). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82885726>.
21. Гуртієва Л.М. Межі судового розгляду кримінальної справи за колом осіб: аналіз законодавчого врегулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. С. 399-402.
22. Гуртієва Л.М. Право суду змінити обвинувачення під час ухвалення підсумкового рішення судового розгляду: аналіз законодавчого регулювання. *Право і суспільство*. 2022. № 4. С. 394-400.
23. Гуртієва Л.М. Деякі проблемні питання визначення меж судового розгляду. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С.В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 383-386.*
24. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Енгель та інші проти Нідерландів» (Engel and Others v. the Netherlands) від 08.06.1976 р., Заява № 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-57479%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-57479%22]); http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2825.html.
25. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Зіліберберг проти Молдови» (Ziliberberg v. Moldova) від 01.02.2005 р., Заява № 61821/00. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-68119%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-68119%22]).
26. Рішення Конституційного Суду України від 25.04.2012 р. № 11-рп/2012 (справа № 1-12/2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-12#Text>.
27. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03.07.2019 р. у справі № 288/1158/16-к (провадження № 13-28к19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82998245>.
28. Навчально-методичний посібник для тренерів навчального курсу для суддів «Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя». К.: ВАІТЕ, 2017. 192 с.
29. Абібуллаєв Е. Відвід слідчого судді, судді чи суду у кримінальному провадженні. *Слово Національної школи суддів України*. 2016. № 2. С. 117-128.
30. Гуртієва Л.М. Види судових рішень суду першої інстанції в кримінальному провадженні України. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування*: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відпов. За вип. І.В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 888-914.